جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای گسترش و برنامه ریزی آموزش عالی

برنامه درسی رشته

باستان‌شناسی

Archaeology

مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته

گرایش‌ها

Prehistory	پیش از تاریخ
Historical period	دوران تاریخی
Islamic civilization and culture of Iran and other lands	تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر

گروه علوم اجتماعی

پیشنهادی دانشگاه تربیت مدرس

باسمه تعالی

نام رشته: باستان‌شناسی

گروه: علوم اجتماعی

کارگروه تخصصی: باستان‌شناسی

پیشنهادی: دانشگاه تربیت مدرس

عنوان گرایش: ۱- پیش از تاریخ ۲- دوران تاریخی ۳- تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر

دوره تحصیلی: کارشناسی ارشد ناپیوسته

نوع مصوبه: بازنگری

تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۰۳/۰۹

برنامه درسی بازنگری شده دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته رشته باستان‌شناسی با سه گرایش ۱-پیش از تاریخ ۲- دوران تاریخی ۳- تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر، در جلسه شماره ۱۵۷ تاریخ ۱۴۰۰/۰۳/۰۹ کمیسیون برنامه‌ریزی آموزشی به شرح زیر تصویب شد:

ماده یک- این برنامه درسی برای دانشجویانی که پس از تصویب برنامه درسی یاد شده وارد دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی می‌شوند، قابل اجرا است.

ماده دو – این برنامه درسی، جایگزین برنامه درسی رشته باستان‌شناسی با سه گرایش ۱-پیش از تاریخ ۲- دوران تاریخی ۳- تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر مصوب جلسه ۵۶ تاریخ ۱۳۶۵/۰۷/۰۵ شورای عالی برنامه‌ریزی می‌شود.

ماده سه- این برنامه درسی در سه فصل: مشخصات کلی، جدول‌های واحدهای درسی و سرفصل دروس تنظیم شده است و برای اجرا در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی پس از اخذ مجوز پذیرش دانشجو از شورای گسترش و برنامه‌ریزی آموزش عالی و سایر ضوابط و مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ابلاغ می‌شود.

ماده چهار- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ به مدت ۵ سال قابل اجرا است و پس از آن، در صورت تشخیص کارگروه تخصصی مربوطه، نیاز به بازنگری دارد.

دکتر رضا نقی‌زاده

دبیر کمیسیون برنامه‌ریزی آموزشی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی و آموزشی

دانشگاه تربیت مدرس

مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس

دوره:کارشناسی ارشد

باستان شناسی- گرایش‌های:

۱)پیش از تاریخ،۲) دوران تاریخی و

۳)تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر

مصوب جلسه مورخ ۹۹/۱۰/۱ شورای دانشگاه

این برنامه براساس آیین نامه وزارتی تفویض اختیارات برنامه‌ریزی درسی به دانشگاههای دارای هیأت ممیزه، توسط اعضای هیأت علمی گروه باستان‌شناسی بازنگری شده و در جلسه شورای دانشگاه مورخ ۹۹/۱۰/۱ به تصویب رسیده است.

دانشگاه تربیت مدرس

مصوبه شورای دانشگاه تربیت مدرس درخصوص برنامه درسی

رشته: باستان شناسی- گرایش‌های:۱)پیش از تاریخ، ۲) دوران تاریخی و۳)تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر

مقطع:کارشناسی‌ارشد

برنامه درسی دوره کارشناسی‌ارشد باستان شناسی- گرایش‌های:۱) پیش از تاریخ،۲) دوران تاریخی و۳) تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر که توسط اعضای هیأت علمی گروه باستان شناسی بازنگری شده بود، با اکثریت آراء به تصویب رسید.

این برنامه از تاریخ تصویب لازم الاجرا است

هرگونه تغییر در برنامه مجاز نیست مگر آن که به تصویب شورای دانشگاه برسد.

رأی صادره جلسه مورخ ۹۹/۱۰/۱ شورای دانشگاه در مورد برنامه درسی بازنگری شده باستان شناسی- گرایش‌های:۱) پیش از تاریخ،۲) دوران تاریخی و ۳)تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر در مقطع کارشناسی‌ارشد صحیح است. به واحد ذی‌ربط ابلاغ شود.

رئیس دانشگاه

این برنامه آموزشی در جلسه مورخ ..... شورای برنامه ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به تصویب رسیده و مورد تأیید می‌باشد.

دبیر شورای برنامه ریزی آموزش عالی

ضرورت بازنگری

از تأسیس گروه باستان‌شناسی دانشگاه تهران - گروه مادر رشتهٔ باستان‌شناسی در ایران - هفتاد سال می‌گذرد. از تغییر برنامهٔ درسی این گروه چهل سال و از آخرین تجدیدنظر، حک و اصلاح در آن نزدیک به سی‌سال سپری شده است. در این مدت، نظام آموزشی باستان‌شناسی در ایران از نظر کمیت متحول شده است؛ اما از نظر کیفیت نتوانسته آنطور که باید پاسخگوی نیازهای نسل جدید دانشجویان باستان‌شناسی و همچنین تربیت متخصصان کارآمد در علوم میان‌رشته‌ای باشد. این در حالی است که طی دهه‌های اخیر، رشتهٔ باستان‌شناسی در سطح جهان از لحاظ نظری و روش‌شناختی شاهد تحولات متعدد و بنیادین بوده که بیشتر آنها یا به کلی مورد بی‌توجهی باستان‌شناسی ایران قرارگرفته یا مفاهیمی پراکنده از مکاتب گوناگون به‌طور غیراصولی دستچین و به شکلی سطحی به باستان‌شناسی ایران معرفی شده است. از این رهگذر، باستان‌شناسی امروز ایران هیبتی ناهمگن و نامنسجم یافته که فقط یکی دو نتیجهٔ آن سردرگمی دانشجویان باستان‌شناسی و اتلاف وقت و امکانات فراوان در جهت فعالیت‌های بی‌هدف است.

گرایش‌ها و شرایط ورود:

دورهٔ کارشناسی‌ارشد باستان‌شناسی به‌صورت ناپیوسته است. کارشناسی‌ارشد باستان‌شناسی در دانشگاه تربیت‌مدرس در شکل جدید بازبینی‌شده شامل سه گرایش دوران پیش‌ازتاریخ، دوران تاریخی و تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر. فارغ‌التحصیلان دورهٔ کارشناسی از رشته‌های مختلف با توجه به ضوابط عمومی و موفقیت در کنکور کارشناسی‌ارشد می‌توانند پس از گذراندن دروس پایهٔ مشترک بین سه گرایش، بر حسب تمایل یکی از گرایش‌های فوق را انتخاب کرده و دروس اختصاصی مربوط به آن را بگذرانند.

واحدهای درسی:

۱) واحدهای درسی دورهٔ کارشناسی‌ارشد باستان‌شناسی در مجموع ۳۲ واحد است که ۲۶ واحد درسی نظری و عملی و ۶ واحد پایان‌نامه را شامل می‌شود.

۲) دانشجویان کارشناسی‌ارشد باستان‌شناسی ملزم به گذراندن ۸ واحد دروس پایهٔ مشترک برای تمامی گرایش‌های باستان‌شناسی بوده و تنها پس از گذراندن این دروس می‌توانند دروس اختصاصی گرایش خود را انتخاب نمایند.

۳) در تنظیم دروس اختصاصی سعی بر آن بوده تا امکان آشنایی دانشجویان با دیگر گرایش‌های باستان‌شناسی فراهم شود و در عین حال قادر باشند اطلاعات کافی در سایر زمینه‌ها کسب نمایند. برای دست‌یافتن به این هدف از مجموع ۲۶ واحد تخصصی و اختیاری، دانشجویان ملزم به گذراندن ۱۸ واحد هستند. لازم به ذکر است، دانشجویانی که می‌خواهند در هر گرایش فارغ‌التحصیل شوند ملزم به گذراندن ۱۰ واحد درسی تخصصی گرایش خود هستند.

طول دوره:

طول دوره بر اساس آیین‌نامهٔ آموزشی دورهٔ کارشناسی‌ارشد مصوب شورای‌عالی برنامه‌ریزی ۲ سال است و تعداد واحدهای هر نیم‌سال حداقل ۸ و حد اکثر ۱۴ واحد است.

منابع درسی:

منابع درسی از بین منابع مطالعاتی مرجع و آخرین دستاوردهای پژوهشی چون کتاب‌ها، گزارش‌های تحقیقاتی و مجلات معتبر علمی به قلم صاحب‌نظران ایرانی و غیرایرانی انتخاب شده است که در دسترس استادان دورهٔ کارشناسی‌ارشد باستان‌شناسی قرار دارد. در پایانِ سرفصل‌های هر یک از دروس، فهرست منابع مربوطه نیز معرفی شده است.

جدول شمارهٔ ۱: دروس جبرانی رشتهٔ باستان‌شناسی (۴ واحد نظری)

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش‌نیاز
			جمع	نظری	عملی	
۱	اخلاق حرفه‌ای در باستان‌شناسی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد
۲	تاریخچه و مبانی باستان‌شناسی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد
۳	روش کاوش	۲	٤۸	۱٦	۳۲	ندارد
	مجموع	٦	۱۱۲	۸۰	۳۲	

در صورتی‌که دانشجویان دروس فوق را در دورهٔ کارشناسی گذرانده باشند، نیازی به گذراندن مجدد آنها ندارند.

جدول شمارهٔ ۲: دروس پایهٔ کارشناسی‌ارشد رشتهٔ باستان‌شناسی

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش‌نیاز با درس
			جمع	نظری	عملی	
۱	کاربرد علوم میان‌رشته‌ای در باستان‌شناسی (۱)	۲	۳۲	۳۲		ندارد
۲	متون تخصصی باستان‌شناسی	۲	۳۲	۳۲		ندارد
۳	روش کاوش و بررسی آثار باستانی	۲	٤۸	۱٦	۳۲	ندارد
٤	روش تحقیق پیشرفته	۲	۳۲	۳۲		ندارد
	جمع	۸	۱٤٤	۱۱۲	۳۲	

پایان نامه	٦ واحد

جدول شمارهٔ ۳: دروس اختیاری رشتهٔ باستان‌شناسی

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش‌نیاز با درس
			جمع	نظری	عملی	
۱	باستان‌شناسی پارینه‌سنگی خاورمیانه	۲	۳۲	۳۲		ندارد
۲	انسان‌شناسی در باستان‌شناسی پیش‌ازتاریخ	۲	۳۲	۳۲		ندارد
۳	تحلیل الگوهای استقراری در پیش‌ازتاریخ	۲	٤٨	١٦	۳۲	ندارد
٤	باستان‌شناسی دوران تاریخی یونان و روم	۲	۳۲	۳۲		ندارد
٥	باستان‌شناسی دوران تاریخی بین‌النهرین	۲	۳۲	۳۲		ندارد
٦	شناخت و بررسی تمدن و فرهنگ‌های سرزمین‌های اسلامی آفریقایی	۲	۳۲	۳۲		ندارد
۷	هنر فلزکاری اسلامی	۲	٤٨	١٦	۳۲	ندارد
۸	کارآفرینی در باستان شناسی	۲	۳۲	۳۲		ندارد
۹	سمینار	۲	۳۲	۳۲		ندارد
	جمع	۲۰	۳۲۰	۲٥٦	٦٤	

دانشجویان می‌بایست با توجه به گرایش خود در مجموع ۸ واحد از دروس اختیاری را انتخاب نمایند.

جدول شمارهٔ ۵: دروس تخصصی کارشناسی‌ارشد گرایش پیش‌ازتاریخ

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش‌نیاز یا درس
			جمع	نظری	عملی	
۱	باستان‌شناسی پارینه‌سنگی ایران	۳	٦٤	۳۲	۳۲	متون تخصصی
۲	باستان‌شناسی نوسنگی و مس‌سنگی ایران	۳	٦٤	۳۲	۳۲	شناخت و بررسی تمدن‌های مناطق همجوار ایران
۳	باستان‌شناسی عصر مفرغ ایران	۲	٤٨	١٦	۳۲	ندارد
٤	باستان‌شناسی عصر آهن ایران	۲	٤٨	١٦	۳۲	ندارد
	جمع	۱۰	۲۲٤	۹٦	۱۲۸	

گذراندن ۱۰ واحد فوق الزامی است و دانشجویان موظفند ۸ واحد دیگر را از جدول شمارهٔ ۳ دروس اختیاری متناسب با گرایش خود انتخاب نمایند.

جدول شمارهٔ ۶:دروس تخصصی کارشناسی‌ارشد گرایش تاریخی

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش‌نیاز با درس
			جمع	نظری	عملی	
۱	باستان‌شناسی عیلام	۲	٤٨	١٦	٣٢	شناخت و بررسی تمدن-های مناطق همجوار ایران
۲	باستان‌شناسی ماد	۲	٤٨	١٦	٣٢	ندارد
۳	باستان‌شناسی هخامنشی	۲	٤٨	١٦	٣٢	ندارد
٤	باستان‌شناسی سلوکی و اشکانی	۲	٤٨	١٦	٣٢	ندارد
٥	باستان‌شناسی ساسانی	۲	٤٨	١٦	٣٢	ندارد
	جمع	۱۰	٢٤٠	٨٠	١٦٠	

گذراندن ۱۰ واحد فوق الزامی است و دانشجویان موظفند ۸ واحد دیگر را از جدول شمارهٔ ۳ دروس اختیاری متناسب با گرایش خود انتخاب نمایند.

جدول شمارهٔ۷: دروس تخصصی کارشناسی‌ارشد گرایش تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش‌نیاز یا درس
			جمع	نظری	عملی	
۱	شناخت و بررسی باستان‌شناسی اسلامی از صدر اسلام تا قرن پنجم هجری	۲	۳۲	۳۲	-	شناخت و بررسی تمدن-های مناطق همجوار ایران
۲	شناخت و بررسی باستان‌شناسی اسلامی از قرن پنجم تا نهم هجری	٤	۸۰	٤۸	۳۲	ندارد
۳	شناخت و بررسی باستان‌شناسی اسلامی از قرن دهم هجری تا عصر حاضر	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد
٤	شناخت و بررسی فرهنگ و هنر اسلامی	۲	٤۸	۱٦	۳۲	ندارد
	جمع	۱۰	۱۹۲	۱۲۸	٦٤	

گذراندن ۱۰ واحد فوق الزامی است و دانشجویان موظفند ۸ واحد دیگر را از جدول شمارهٔ ۳ دروس اختیاری متناسب با گرایش خود انتخاب نمایند.

سرفصل دروس جبرانی

اخلاق حرفه‌ای در باستان‌شناسی

(The Professional Ethics in Archaeology)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری (جبرانی)

هدف: آشنایی دانشجویان با ضوابط اخلاقی در باستان‌شناسی؛ معیارهای حرفه‌ای و مسؤولیت‌های باستان-شناسان؛ مفاهیم نظارت و سرپرستی؛ معنا و فحوای اخلاقی میراث؛ چگونگی ارتباط با مردمان بومی؛ نحوهٔ برخورد با آثار باستانی و بناهای یادمانی؛ مجازات تجارت آثار باستانی؛ استرداد مواد استخوانی و طرز برخورد با مردگان؛ صداقت و امانت در مستندسازی و مستندنگاری.

سرفصل دروس:

۱. مالکیت یافته‌های باستان‌شناختی؛

۲. معیارهای ارزش‌گذاری آثار و یافته‌های باستان‌شناختی؛

۳. مباحث اخلاقی در خصوص حفاری معیشتی؛

۴. موضوعات انسانی در باستان‌شناسی زندگان؛

۵. مباحث اخلاقی در باستان‌شناسی مردگان با تأکید بر مفوم بازتدفین؛

۶. مفهوم میراث جهانی؛

۷. احترام به میراث فرهنگی دیگران؛

۸. مسؤولیت در قبال انسان‌های گذشته و میراث مشترک بشری؛

۹. خلق میراث جهانی مشترک با هدف صلح در آینده؛

۱۰. کنوانسیون یونسکو در خصوص حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان؛

۱۱. کنوانسیون چشم‌انداز اروپایی؛

۱۲. ایجاد نوعی فرامیراث؛ نمایشی از فرهنگ‌های بشری.

منابع:

- اسکار، کریس و جفری اسکار (۱۳۹٤). *اخلاق باستان‌شناسی؛ دیدگاه‌های فلسفی در باستان‌شناسی*. ترجمهٔ حسین صبری. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- Abate, M (ed)., 2002. *World Heritage: Archaeological Sites and Urban Centres*. Milan and Paris: Skira and UNESCO.
- Bradshaw, E., 2000. "Mining and Cultural Heritage Management: the Hamersley Iron Experience" in I. Lilley (ed). *Native Title and the Transformation of Archaeology in the Postcolonial World*. PP. 10-23. Sydney: Oceania Publications.

تاریخچه و مبانی باستان‌شناسی

(History and Basics in Archaeology)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری (جبرانی)

هدف: آشنایی دانشجویان با چیستی باستان‌شناسی، تاریخچهٔ تحول این علم در جهان، چگونگی ورود باستان-شناسی به ایران، بررسی نظریات مهم باستان‌شناسی و چگونگی طرح پرسش در باستان‌شناسی است.

سرفصل دروس:

۱. درآمدی بر باستان‌شناسی؛
۲. مروری بر تاریخ باستان‌شناسی؛
۳. تحولات علمی، بوم‌شناسی و رمززدایی دوران باستان؛
۴. مدارک و اسناد باستان‌شناسی؛
۵. مطالعات و تحقیقات باستان‌شناسی؛
۶. فرهنگ، داده‌ها و محتوا؛
۷. گاهنگاری نسبی و مطلق در باستان‌شناسی؛
۸. کشف و بررسی محل‌های باستانی؛
۹. کاوش‌های باستان‌شناسی؛
۱۰. تشخیص و طبقه‌بندی داده‌ها؛
۱۱. فناوری در باستان‌شناسی؛
۱۲. امرار معاش و تغذیه؛
۱۳. قیاس، نظریه حدمیانی و گذشتهٔ زنده؛
۱۴. باستان‌شناسی زیستی و تحلیل فضایی-مکانی؛
۱۵. باستان‌شناسی افراد و گروه‌ها.

منابع:

- فاگان، برایان. ۱۳۸۴. *سرآغاز، درآمدی بر باستان شناسی (اصول، مبانی و روشها)*، جلد اول و دوم. ترجمه غلامعلی شاملو. انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت).
- Gamble, C., 2015. *Archaeology: the basics*. Routledge.
- Staski, E., 2009. Archaeology: The Basics. *Handbook of Space Engineering, Archaeology and Heritage*, pp.17-28.

روش کاوش

(Excavation Method)

تعداد واحد: ۲ (۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع واحد: جبرانی

هدف: آشنایی با بازیافت، بررسی و انتشار یافته‌های به‌دست‌آمده از فعالیت‌های میدانی باستان‌شناختی؛ هر فعالیت میدانی باستان‌شناختی، به‌ویژه کاوش، انبوهی از یافته‌های باستانی به‌دست‌می‌دهد که نیاز به پردازش، مرمت و محافظت، مطالعه و انتشار دارد. این واحد درسی کلیات فعالیت‌هایی که یافته‌های باستانی از لحظهٔ بازیافت تا نگهداری در انبار یا موزه در معرض آنها قرار می‌گیرند را برای دانشجویان شرح می‌دهد.

سرفصل دروس:

۱. ماهیت نهشته‌ها و یافته‌های باستان‌شناختی؛
۲. دگرگونی‌های فرانهشتی (دگرگونی‌های طبیعی و فرهنگی)؛
۳. بازیافت مواد باستانی (مسائل عملی)؛
۴. بازیافت مواد باستانی (مسائل نظری)؛
۵. یافته، اطلاعات، داده؛
۶. مفاهیم فلسفی و جنبه‌های عملی در طبقه‌بندی‌های باستان‌شناختی؛
۷. سفال: طبقه‌بندی جنسی – فناوری؛
۸. سفال: طبقه‌بندی شکلی – کاربردی؛
۹. مصنوعات سنگی؛
۱۰. اشیای فلزی؛
۱۱. بقایای انسانی؛
۱۲. بقایای گیاهی – جانوری؛
۱۳. یافته‌های ریز.

منابع:

- Burke, H., Smith, C. and Zimmerman, L.J., 2008. *The Archaeologist's Field Handbook: North American Edition*. Rowman Altamira.
- Grant et al. 2005. *The Archaeology Course book, an introduction to study skills, topics and methods*. Routledge.
- Smith, C., Burke, H. and Morrison, M., 2020. *The Archaeologist's Field Handbook: The essential guide for beginners and professionals in Australia*. Routledge.

سرفصل دروس پایه

کاربرد علوم میان‌رشته‌ای در باستان‌شناسی (۱)

(Application of Interdisciplinary Science in Archaeology-1)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: پایه (نظری)

هدف: آشنایی با تخصص‌های مرتبط با باستان‌شناسی از علوم محض و علوم طبیعی؛چند دهه از ادغام علوم به ظاهر بی‌ارتباط با انسان‌شناسی و باستان‌شناسی نظیر فیزیک هسته‌ای، ریاضیات احتمالات، ژنتیک، جانورشناسی، گیاه‌شناسی، اقلیم‌شناسی مهندسی رایانه، مهندسی سه‌بعدی و ده‌ها نمونهٔ دیگر و حرکت به سمت علوم میان‌رشته‌ای می‌گذرد. این واحد درسی مروری اجمالی بر هریک از این علوم میان‌رشته‌ای و کارکردهای آنها در باستان‌شناسی خواهد داشت.

سرفصل دروس:

۱. اهمیت و ضرورت پژوهش‌های میان‌رشته‌ای در باستان‌شناسی؛
۲. مروری برتاریخچهٔ پژوهش‌های میان‌رشته‌ای باستان‌شناسی؛
۳. زیست‌بوم‌شناسی؛
۴. باستان‌شناسی و علوم زمین؛
۵. باستان‌گیاه‌شناسی؛
۶. باستان‌جانورشناسی؛
۷. تحلیل‌های فیزیکی – شیمیایی در باستان‌شناسی؛
۸. کهن‌سنجی؛
۹. روش‌های تاریخگذاری مطلق در باستان‌شناسی؛
۱۰. باستان‌زیست‌شناسی؛
۱۱. انسان‌شناسی جسمانی و باستان‌شناسی؛
۱۲. ژنتیک و باستان‌شناسی؛
۱۳. تحلیل‌های آماری در باستان‌شناسی؛
۱۴. کاربرد کامپیوتر در باستان‌شناسی.

منابع:

- Madella, M., Lancelotti, C and M. Savard (eds)., 2014. *Ancient plants and people: Contemporary trends in archaeobotany*. University of Arizona Press.
- Malainey, M.E., 2010. *A consumer's guide to archaeological science: analytical techniques*. Springer Science & Business Media.
- Russell, N., 2011. *Social zooarchaeology: Humans and animals in prehistory*. Cambridge University Press.
- White, T.D and P.A Folkens.,2000 *Human Osteology*, 2nd edition. Academic Press.

متون تخصصی باستان‌شناسی

(Archaeological Texts)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: پایه (نظری)

هدف: بروزرسانی دانش زبان دانشجویان و آشنایی با مفاهیم و واژگان تخصصی در باستان‌شناسی؛ لازم به ذکر است بیشتر منابع معتبر در باستان‌شناسی ایران به زبان انگلیسی بوده و بدیهی است دانشجویانی که به ویژه در گرایش پیش‌ازتاریخ به تحصیل خواهند پرداخت می‌بایست تسلط کاملی بر متون باستان‌شناسی انگلیسی داشته باشند.

سرفصل دروس:

در این واحد بنا به تشخیص استاد از مقالات و کتب انگلیسی استفاده خواهد شد.

منابع:

- Errington. E, & Sarkhosh. V. C. 2007. *From Persepolis to the Punjab*, Published by The British Museum Press, London.
- Wenke, Robert J and Deborah I Olszewski .2007 .*Patterns in Prehistory*, 5th edition. Oxford University Press.

روش کاوش و بررسی آثار باستانی

(Excavation and Survey Method)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: پایه (۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

هدف: آشنایی با بازیافت، بررسی و انتشار یافته‌های به‌دست‌آمده از فعالیت‌های میدانی باستان‌شناختی؛ هر فعالیت میدانی باستان‌شناختی، به‌ویژه کاوش، انبوهی از یافته‌های باستانی به‌دست می‌دهد که نیاز به پردازش، مرمت و محافظت، مطالعه و انتشار دارد. این واحد درسی کلیات فعالیت‌هایی که یافته‌های باستانی از لحظهٔ بازیافت تا نگهداری در انبار یا موزه در معرض آنها قرار می‌گیرند را برای دانشجویان شرح می‌دهد.

سرفصل دروس:

۱. ماهیت نهشته‌ها و یافته‌های باستان‌شناختی؛
۲. دگرگونی‌های فرانهشتی (دگرگونی‌های طبیعی و فرهنگی)؛
۳. بازیافت مواد باستانی (مسائل عملی)؛
۴. بازیافت مواد باستانی (مسائل نظری)؛
۵. یافته، اطلاعات، داده؛
۶. مفاهیم فلسفی و جنبه‌های عملی در طبقه‌بندی‌های باستان‌شناختی؛
۷. مبانی بررسی محوطه‌های باستانی؛
۸. آشنایی با روش‌های مختلف کاوش (کاوش عمودی و کاوش افقی)؛
۹. سفال: طبقه‌بندی جنسی- فناوری؛
۱۰. سفال: طبقه‌بندی شکلی – کاربردی؛
۱۱. مصنوعات سنگی؛
۱۲. اشیای فلزی؛
۱۳. بقایای انسانی؛
۱۴. بقایای گیاهی – جانوری؛
۱۵. یافته‌های ریز.

منابع:

- Burke, H., Smith, C. and Zimmerman, L.J., 2008. *The Archaeologist's Field Handbook: North American Edition*. Rowman Altamira.
- Grant et al. 2005. *The Archaeology Course book, an introduction to study skills, topics and methods*. Routledge.
- Smith, C., Burke, H. and Morrison, M., 2020. *The Archaeologist's Field Handbook: The essential guide for beginners and professionals in Australia*. Routledge.

روش تحقیق پیشرفته

(Advanced Research Method)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: پیش‌نیاز

هدف: آشنایی با روش تحقیق و روند پژوهش‌های باستان‌شناختی؛ در این واحد دانشجویان پس از آشنایی با روند پژوهش‌های علمی با انتخاب موضوعی فرضی برای پروژهٔ پژوهشی خود، مراحل مختلف روند پژوهشی را، از مطالعات مقدماتی تا فعالیت‌های میدانی، تا مراحل عملی میدانی و فرامیدانی تا تهیهٔ گزارش و مقاله‌نویسی و تدوین پایان نامه و رساله به طور شبیه‌سازی‌شده طی می‌کنند. امید است دانشجویان پس از گذراندن این واحد موفق شوند برنامهٔ پژوهشی باستان‌شناختی، تدوین مقالات تخصصی، پایان‌نامهٔ کارشناسی‌ارشد و رسالهٔ دکتری را طراحی، اجرا و ارائه دهند.

سرفصل دروس:

۱. آشنایی با مکاتب فلسفی دخیل در پژوهش‌های علمی؛
۲. آشنایی با منابع اولیه؛
۳. آشنایی با منابع ثانویه؛
۴. نحوهٔ علمی فیش‌برداری و یادداشت‌نویسی؛
۵. مطالعات مربوط به تهیهٔ ساختار مقاله، پایان‌نامه و رساله؛
۶. مطالعات مربوط به تدوین ساختار مقاله، پایان‌نامه و رساله؛
۷. طراحی و ارزیابی فرضیات، تدوین و سنجش نظریات و مدل‌سازی در باستان‌شناسی؛
۸. شیوهٔ استدلال و تحلیل در باستان‌شناسی؛
۹. استقراء و استنتاج؛
۱۰. قیاس در باستان‌شناسی؛
۱۱. نحوهٔ ارائهٔ نتایج پژوهش‌های باستان‌شناختی به متخصصان و عامهٔ مردم.

منابع:

- استراس، آسلم و جولیت کوربین (۱۳۸۷). *اصول روش تحقیق کیفی نظریهٔ مبنایی رویه‌ها و شیوه‌ها*. ترجمهٔ بیوک محمدی. چاپ دوم. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ایران‌نژاد پاریزی، مهدی (۱۳۸۸). *روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی*. چاپ پنجم. تهران: مدیران.
- ایمان، محمدتقی (۱۳۹۰). *مبانی پارادایمی روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم انسانی*. چاپ دوم. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- بیبی، ارل (۱۳۹۷). *روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی*. ترجمهٔ رضا فاضل. تهران: سمت.
- Carver, M., 2009. *Archaeological Investigation*. Abingdon & New York: Routledge.

- Creswell, J. W., 2014. *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Gnecco, C and D. Lippert (eds)., 2015. *Ethics and Archaeological Praxis.* New York: Springer.
- Hester, T.R., Shafer, H.J and K.L. Feder., 2009. *Field Methods in Archaeology*, 7th ed. Routledge.
- Kimball, J.J.L., 2016. *3D Delineation: A Modernisation of Drawing Methodology for Field Archaeology.* Archaeopress.

سرفصل دروس اختیاری

باستان‌شناسی پارینه‌سنگی ایران

(Paleolithic Archaeology of Iran)

تعداد واحد: ۳ (۲ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع درس: اختصاصی

نیازمند سفر علمی است.

پیشنیاز: متون تخصصی

هدف: آشنایی دانشجویان با محوطه‌های منتسب به دوران پارینه‌سنگی در ایران، نحوهٔ پراکنش محوطه‌های پارینه‌سنگی در نقاط مختلف ایران، نقش عوامل زیست‌محیطی در تعیین الگوهای استقراری در دوران پارینه‌سنگی در ایران و معرفی پتانسیل‌ها و خلأهای موجود جهت برنامه‌ریزی‌های مطالعاتی در آینده.

سرفصل دروس:

۱. تاریخچهٔ پژوهش‌های پارینه‌سنگی در ایران؛
۲. اهمیت ایران به‌عنوان پل عبور در دوران پلیستوسن؛
۳. پارینه‌سنگی قدیم ایران؛
۴. پارینه‌سنگی میانی ایران ۱ (زاگرس)؛
۵. پارینه‌سنگی میانی ایران ۲ (زاگرس)؛
۶. پارینه‌سنگی میانی البرز و فلات مرکزی؛
۷. پارینه‌سنگی جدید زاگرس؛
۸. پارینه‌سنگی جدید البرز و فلات مرکزی؛
۹. فراپارینه‌سنگی زاگرس و اولین اهلی‌سازی‌ها؛
۱۰. فراپارینه‌سنگی در خارج از زاگرس؛
۱۱. میان‌سنگی دریای خزر.

منابع:

- تترسال، ایان (۱۳۹۸). *انسان از آغاز تا ٤٠٠٠ سال پیش‌ازمیلاد*. ترجمهٔ حامد وحدتی‌نسب و سرور خراشادی. تهران: ایران‌نگار.
- وحدتی‌نسب، حامد (۱۳۹۳). *پیدایش انسان، با پیشگفتارهایی از عباس علیزاده و جفری کلارک*.تهران: ایران-نگار.
- وحدتی‌نسب، حامد و شاهین آریامنش (۱۳۹٤). *باستان‌شناسی پارینه‌سنگی ایران (از آغاز تا سپیده دم روستانشینی)*.تهران: انتشارات پژوهشگاه سازمان میراث فرهنگی و گردشگری.
- وحدتی‌نسب، حامد و آذر جوهر (۱۳۹۵). *انسان نئاندرتال*. تهران:ندای تاریخ.

انسان‌شناسی در باستان‌شناسی پیش‌ازتاریخ

(Anthropology in Prehistoric Archaeology)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: اختیاری

هدف: اهداف اصلی این درس آشنایی دانشجویان با مقدمات انسان‌شناسی، معرفی زیرشاخه‌های انسان‌شناسی و تشریح رابطهٔ انسان‌شناسی و باستان‌شناسی است. در این درس ابتدا به تاریخچهٔ علم انسان‌شناسی در جهان پرداخته خواهد شد و سپس زیرشاخه‌های آن معرفی می‌شود و در ادامه مفاهیم کلیدی همچون فرهنگ، نژاد و قوم توصیف و تبیین خواهد شد. جایگاه انسان در طبیعت و دستاوردهای این انسان در طول سیر حرکت فرهنگی خویش از دیگر مباحث مطرح‌شده در این درس هستند.

سرفصل دروس:

۱. مقدمات انسان‌شناسی؛
۲. معرفی زیرشاخه‌های انسان‌شناسی؛
۳. مفهوم «فرهنگ»، طبقه، نژاد و قوم در انسان‌شناسی؛
۴. رویکرد زیست‌شناختی تطوری در انسان‌شناسی؛
۵. انسان‌شناسی جسمانی و مقدمات تطور زیستی انسان؛
۶. ظهور انسان مدرن و پراکنش انسان در سراسر جهان؛
۷. اقوام انسانی در جهان؛
۸. انقلاب نوسنگی و آغاز یکجانشینی؛
۹. رشد و نمو و اقتصاد در جوامع انسانی از ابتدا تا حال حاضر؛
۱۰. ارتباطات در جوامع انسانی؛
۱۱. انسان‌شناسی مذهب؛
۱۲. انسان‌شناسی هنر.

منابع:

- Dunsworth, H. M. 2007. *Human Origins 101*. London: Greenwood Press, Westport, Connecticut.
- Fagan, Brian M. 2006. *People of the Earth: An Introduction to World Prehistory*, 12th edition. Prentice Hall.
- Klein, R. G. 1999. *The human career: Human biological and cultural origins*. 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press.
-

تحلیل الگوهای استقراری در پیش‌ازتاریخ

(Analysis of Settlement Patterns in Prehistory)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: اختیاری

هدف: آشنایی با روش‌شناسی بررسی‌های باستان‌شناختی و تحلیل‌های مکانی پراکندگی محوطه‌های باستانی در پیش از تاریخ؛ بررسی‌های باستان‌شناختی امروزه یکی از دو روش عمده برای جمع‌آوری اطلاعات در باستان-شناسی است. در این واحد درسی دانشجویان پس از آشنایی با مفاهیم مقدماتی در بررسی‌های منطقه‌ای، با نحوهٔ طراحی، اجرا، مطالعهٔ اطلاعات و ارائهٔ نتایج بررسی‌های منطقه‌ای و شیوهٔ بازشناسی و تحلیل الگوهای مختلف در سیستم‌های استقراری آشنا می‌شوند.

سرفصل دروس:

۱. مبانی نظری بررسی‌های منطقه‌ای در باستان‌شناسی؛
۲. منطق نمونه‌برداری و رویکردهای گوناگون به آن در بررسی‌های منطقه‌ای؛
۳. منطقه و محوطه؛
۴. روش‌شناسی بررسی‌های میدانی؛
۵. شیوهٔ ثبت محوطه‌های باستانی؛
۶. شیوهٔ نمونه‌برداری از یافته‌های سطحی؛
۷. بررسی یافته‌ها؛
۸. از یافته تا داده؛
۹. داده‌پردازی؛
۱۰. بررسی‌های درمحوطه‌ای و فرامحوطه‌ای؛
۱۱. مبانی تحلیل‌های مکانی در باستان‌شناسی؛
۱۲. مفاهیم بنیادین در بازسازی الگوهای استقراری؛
۱۳. آنچه الگوهای استقراری متفاوت دربارهٔ جوامع مختلف به ما می‌گویند.

منابع:

- Kramer, C., 2014. Village ethnoarchaeology: rural Iran in archaeological perspective. Academic Press.
- Lasaponara, R. and Masini, N. eds., 2012. Satellite remote sensing: A new tool for archaeology (Vol. 16). Springer Science & Business Media.
- Smith, M.E. ed., 2011. The comparative archaeology of complex societies. Cambridge University Press.
- Wenke, Robert J and Deborah I Olszewski .2007 *Patterns in Prehistory*, 5th edition. Oxford University Press.

باستان‌شناسی دوران تاریخی یونان و روم

(Archaeology of Greece and Rome)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: اختیاری

هدف: آشنایی با باستان‌شناسی و هنر یونان و روم

سرفصل دروس:

۱. بررسی موقعیت طبیعی سرزمین یونان و روم و تأثیر آن در فرهنگ و هنر آنها؛
۲. تاریخچهٔ باستان‌شناسی و هنر یونان و روم و رابطهٔ فرهنگی آنها با یکدیگر در دوران باستان؛
۳. آشنایی با تمدن‌های حوضهٔ اژه (سیکلاد، مینوسی و میسنی)؛
٤. بررسی مراکز مهم فرهنگی دو تمدن یونان و روم؛
٥. تعیین مرزهای فرهنگی و هنری دو تمدن یونان و روم؛
٦. بررسی روند پیدایش دموکراسی در یونان باستان؛
۷. شناخت عوامل مؤثر بر تکاپوی فرهنگی یونان؛
۸. بررسی روند تشکیل دولت‌شهرهای یونانی؛
۹. آشنایی با مراکز مهم یونانیان و رومیان در آسیای صغیر؛
۱۰. جامعه‌شناسی هنر یونان و روم باستان؛
۱۱. شناخت سبک‌های هندسی، خاورمأبی، آرکائیک، کلاسیک و هلنی؛
۱۲. بررسی هنر معماری، نقاشی، سفالگری و مجسمه‌سازی هر یک از سبک‌های نامبرده؛
۱۳. آشنایی با هنر معماری، پیکرتراشی و نقاشی روم؛
۱٤. بررسی و مطالعهٔ سکه‌های یونان و روم در ادوار مختلف؛
۱٥. بررسی تأثیر هنر یونان و ایران بر یکدیگر؛
۱٦. آشنایی با اساطیر یونان و روم و فلسفهٔ اعتقادی آنها؛
۱۷. چگونگی قبول و گسترش میتراییسم در روم و آشنایی با معابد میترایی؛
۱۸. آشنایی با مواریث تاریخی و باستان‌شناختی بیزانس؛
۱۹. مسیحیت در روم شرقی و غربی و تأثیر متقابل میان این دو بخش امپراتوری روم باستان؛
۲۰. معماری کلیسای بیزانس.

منابع:

- کوریک، جیمز.آ (۱۳۹۸). *امپراتوری بیزانس*. ترجمهٔ مهدی حقیقت‌خواه. تهران: ققنوس.
- ناردو، دان (۱۳۹٤). *رومیان باستان*. ترجمهٔ مهدی حقیقت‌خواه. تهران: ققنوس.
- ناردو، دان (۱۳۹۸). *یونانیان باستان*. ترجمهٔ مهدی حقیقت‌خواه. تهران: ققنوس.

- وینتر، انگلبرت و دیگناس بئاته (۱۳۸٦).*روم و ایران دو قدرت جهانی در کشاکش و همزیستی*. ترجمهٔ کیکاووس جهانداری. تهران: انتشارات فرزان.

- Abulafia, D., 2011. *The Great Sea: A Human History of the Mediterranean.* Oxford University Press.
- A Group of Writers., 1996. *History of Civilizations of Central ASIA.* Unesco Publishing.
- Coulston, J., 2000. *Ancient Rome: The Archaeology of the Eternal City.*Oxford University School of Archaeology.
- Hale, J.R., 2008. *Classical Archaeology of Ancient Greece and Rome.* The Great Courses Teaching Company.
- Ivanchik, A.I and L. Vaxtang., 2007. *Achaemenid Culture and Local Traditions in Anatolia, Southern Caucasus and Iran. New Discoveris*. Leiden; Boston: Brill.
- Kurbanov, A., 2010. *The Hephthalites: Archaeological and Historican Analysis*. PhD thesis. Berlin: Free University.
- Livy., 1969. *History of Rome.* Volume V: Books 21-22. Translated by B. O. Foster, Harvard University Press.
- Parker, J.H., 1874. *The Archaeology of Rome*. Oxford University Press.

باستان‌شناسی دوران تاریخی بین‌النهرین

(Historical Archaeology of Mesopotamia)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: اختیاری

هدف: آشنایی با باستان‌شناسی و سیر تکاملی هنر و تمدنبین‌النهرین از آغاز ادبیات تا پایان هزارهٔ اول ق.م.

سرفصل دروس:

۱. بررسی و شناخت شرایط جغرافیایی بین‌النهرین و تأثیر آن در شکل‌گیری، تداوم، اوج و افول مراکز فرهنگی این سرزمین؛
۲. معرفی و شناخت مراکز استقراری بین‌النهرین؛
۳. مطالعهٔ ساختار سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جوامع بین‌النهرین؛
۴. مطالعهٔ مذهب و مناسبات آن با سیاست در بین‌النهرین؛
۵. مطالعهٔ پیوندهای فرهنگی بین‌النهرین با جوامع همجوار؛
۶. مطالعهٔ سیر تکاملی خط و ادبیات در بین‌النهرین؛
۷. مطالعهٔ شهرسازی و معماری بین‌النهرین؛
۸. مطالعهٔ هنر سفالگری بین‌النهرین؛
۹. مطالعهٔهنر فلزگری بین‌النهرین؛
۱۰. مطالعهٔ هنر مجسمه‌سازی بین‌النهرین؛
۱۱. مطالعهٔ صنعت مهر در بین‌النهرین.

منابع:

- رو، ژرژ (۱۳۶۹). *بین‌النهرین باستان*. ترجمهٔ عبدالرضا هوشنگ‌مهدوی. تهران: نشر آبی.
- مجیدزاده، یوسف (۱۳۷۶). *تاریخ و تمدن بین‌النهرین (جلد دوم تاریخ فرهنگی و اجتماعی)*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- مجیدزاده، یوسف (۱۳۸۰). *تاریخ و تمدن بین‌النهرین (جلد سوم هنر و معماری)*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- مجیدزاده، یوسف (۱۳۹۲). *تاریخ و تمدن بین‌النهرین (جلد اول تاریخ سیاسی)*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- ناردو، دان (۱۳۹۷). *بین‌النهرین باستان*. ترجمهٔ سهیل سمی. تهران: ققنوس.

شناخت و بررسی تمدن و فرهنگ‌های سرزمین‌های اسلامی در آفریقا

(Islamic Cultures and Civilizations in NorthernAfrica)

تعداد واحد:۲

نوع درس: اختیاری

هدف: باستان‌شناسی تمدن و فرهنگ دوران اسلامی در آفریقا.

سرفصل دروس:

۱. شناخت و بررسی هنر سفال‌سازی دورهٔ فاطمی در مصر وسوریه از قرن ٦ ـ ٤ ه.ق.؛
۲. شناخت و بررسی سفال‌های دورهٔ ایوبی ومملوکی در مصر وسوریه؛
۳. شناخت و بررسی صنعت شیشه‌سازی اوایل دورهٔ اسلامی در مصر وسوریه و ظروف شیشه‌ای مذهب و مینایی دورهٔ ایوبی ومملوکی در مصر وسوریه؛
٤. آشنایی با هنر بافندگی و منسوجات دورهٔ عباسی وطولونی در مصر، منسوجات دورهٔ فاطمی، ایوبی ومملوکی؛
٥. آشنایی با هنر و صنعت فلزکاری دورهٔ فاطمی در مصر، دورهٔ ایوبی سوریه و مصر و فلزکاری دورهٔ مملوکی و سلاطین نبی رسول یمن؛
٦. آشنایی با هنر حکاکی روی عاج و استخوان در دوره‌های ایوبی وفاطمی و مملوکی در مصر و اسلوب اسپانیایی مغربی بر روی عاج؛
۷. آشنایی و بررسی هنر حجاری دورهٔ اموی وعباسی در مصر؛
۸. تحقیق و بررسی سایر هنرهای دورهٔ اسلامی در مصر و ممالک همجوار آن.

منابع:

- برند،باربارا (۱۳۸۳)،*هنر اسلامی*. ترجمهٔ مهناز شایسته‌فر. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- بلر، شیلا و جاناتان بلوم (۱۳۸٦). *هنر و معماری اسلامی*. ترجمهٔ اردشیر اشراقی. تهران: سروش.
- بهنسی، عفیف (۱۳۸۵)،*هنر اسلامی*. ترجمهٔ محمود پورآقاسی. تهران: سورهٔ مهر.
- هیلن‌براند، رابرت (۱۳۸۰). *معماری اسلامی*. ترجمهٔ باقر آیت‌الله‌زادهٔ شیرازی. تهران: روزنه.
- هیلن‌براند، رابرت (۱۳۹۱)،*هنر و معماری اسلامی*. ترجمهٔ اردسیر اشراقی. تهران: روزنه.

هنر فلزکاری اسلامی

(The art of Islamic Metalworking)

تعداد واحد:۲ (۱ واحد عملی و ۱ واحد نظری)

نوع درس: اختیاری

هدف: آشنایی با فلزکاری واهمیت آن در دورهٔ اسلامی و بررسی ومطالعهٔ آثار فلزی موجود در موزه‌ها.

سرفصل دروس:

۱. پیدایش فلز وسیر تکامل آن؛
۲. اهمیت فلز در شناخت گذشتهٔ تاریخی و روشن‌کردن گوشه‌های تاریک آن؛
۳. بررسی سابقهٔ تاریخی فلز در ممالک اسلامی؛
٤. مطالعه وبررسی علل برتری فلزکاری در مراکز خاص و مقایسهٔ آنها با مراکز هم‌عصر؛
۵. بررسی و مطالعهٔ عیارهای فلزهای مختلف در دوران‌های مختلف؛
٦. مطالعه و بررسی نقوش وطرح‌های مختلف در تزیینات فلزی وارتباط آن با امور مذهبی؛
۷. چگونگی پیشرفت وجمع‌آوری فلزات گرانبها در ایجاد ساخت ظروف سیمین وزرین که باعث به‌وجودآمدن اختلافات طبقاتی در جامعه گردید ومنع استفاده از این ظروف در رفع احتیاجات روزانه در اسلام؛
۸. مطالعه وبررسی اشیاء فلزی اسلامی در موزه‌های مختلف ایران وجهان.

منابع:

- برند، باربارا (۱۳۸۳). *هنر اسلامی*. ترجمهٔ مهناز شایسته‌فر. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- بلر، شیلا و جاناتان بلوم (۱۳۸٦). *هنر و معماری اسلامی*. ترجمهٔ اردشیر اشراقی. تهران: سروش.
- بهنسی، عفیف (۱۳۸۵). *هنر اسلامی*. ترجمهٔ محمود پورآقاسی. تهران: سورهٔ مهر.
- بیکر، پاتریشیا (۱۳۸۵). *منسوجات اسلامی*. ترجمهٔ مهناز شایسته‌فر. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- شایسته‌فر، مهناز (۱۳۸٤). *هنر شیعی*. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- هیلن‌براند، رابرت (۱۳۸۰). *معماری اسلامی*. ترجمهٔ باقر آیت‌الله‌زادهٔ شیرازی. تهران: روزنه.
- هیلن‌براند، رابرت (۱۳۹۱). *هنر و معماری اسلامی*. ترجمهٔ اردسیر اشراقی. تهران: روزنه.

کارآفرینی در باستان‌شناسی
(Entrepreneurship in Archaeology)

تعداد واحد:۲

نوع واحد: نظری (اختیاری)

هدف درس:آشنایی دانشجویان با تاریخچه، مبانی و مهارت‌های مورد نیاز برای موفقیت در فرآیند کارآفرینی؛ مدیریت کسب‌وکار و نیز برآورد اقتصادی طرح و جذب سرمایه برای کسب‌وکارهای کوچک و بزرگ؛ مدیریت استراتژیک، مدیریت منابع انسانی؛ مدیریت برنامه‌ریزی؛ خلاقیتونوآوری؛ اخلاق کارآفرینی؛ تکنولوژی اطلاعات و زمینه‌های کارآفرینی (وام،دارایی،ثبت شرکت‌ها،ثبت نوآوری)؛ ایده های نو برای اشتغال دانش‌آموختگان باستان-شناسی؛ بازاریابی.

سرفصل دروس:

a. آشنایی با تاریخچهٔ کارآفرینی، مفاهیم کارآفرینی وانواع آن؛
b. آشنایی با انواع کسب‌وکار ومبانی و اصول کسب‌وکار(کسب‌وکار درخانه،کسب‌وکار روستایی،کسب‌وکار در فناوری اطلاعات،کسب‌وکار در بخش خدمات)؛
c. آشنایی با مبانی بازار و مدیریت بازار؛
d. آشنایی با داستان‌های موفقیت و شکست کارآفرینان و قهرمانان توسعه؛
e. ارزیابی،امکان‌سنجی و انتخاب ایدهٔ کارآفرینی؛
f. آشنایی با چارچوب طرح کسب‌وکار؛
g. طراحی جداول ومحاسبات طرح کسب‌وکار مرتبط با رشتهٔ باستان‌شناسی (تمرین عملی)؛
h. آشنایی با مراحل ثبت وتأسیس شرکت وآشنایی با انواع شرکت‌ها؛
i. آشنایی با مبانی کسب‌وکار در اقتصاد ایران و کلیات قوانین تجارت در ایران؛
j. آشنایی با تجربیات موفق کارآفرینان ایران؛
k. آشنایی با مهارت‌هایکارآفرینی:کارگروهی،مدیریت منابع،مدیریت مالی، ارتباطات؛
l. برنامه‌ریزی و سازماندهی کسب‌وکار؛
m. راه‌اندازی کسب‌وکار،تولید،کنترل کیفیت و کنترل هزینه‌ها؛
n. بازاریابی،فروش و ارتباط با مشتری.

منابع:

- Eisenmann, T., 2014. Business Model Analysis for Entrepreneurs. Harvard business school 9-812-096. 10.
- Facione, P. A., 2011. Critical Thinking: What It Is and Why It Counts. Measured Reasons and the California Academic Press. Millbrae. CA. 11.
- Greenbank, P., 2010. Developing Decision-making Skills in Students: an active learning approach. Teaching and Learning Development Unit Edge Hill University.
- McGraw-Hill Companies. 2011. Small Business Ideas (Creativity, Opportunity, and Feasibility). McGraw-Hill Companies.
- Robbins, E., 2014. Big Ideas for Small Business Report 2014. National League of Cities.
- Smith. P., 2006. Starting My Own Small Business.Assistant Director-General for Education UNESCO.A training module on entrepreneurship for students of technical and vocational education and training at secondary level. Participant's workbook and Facilitator's guide.
- York, J. G &Venkataraman, S., 2010. The entrepreneur–environment nexus: Uncertainty. innovation, and allocation. 25(5). 449-463. Retrieved from.

سمینار
(Seminar)

تعداد واحد:۲

نوع واحد: نظری (اختیاری)

هدف درس: در این واحددانشجویان با صلاحدید و با تصویب گروه می‌توانند در هریک از موضوعات جدید و رایج در باستان‌شناسی جهان که جزو دروس پایه، اختیاری و تخصصی ارائه شده در سبد دروس نیست، معادل با ۲ واحد نظری درس بگذرانند. انتخاب موضوع و استاد یا اساتید این درس برعهدهٔ گروه است ضمن اینکه دانشجویان می‌توانند در این رابطه به گروه پیشنهاد ارائه دهند. همچنین استفاده از استاید غیرایرانی به صورت وبینار در این درس میسر است.

سرفصل دروس:

باتوجه به ماهیت متغیر این درس، ارائهٔ سرفصل متناسب به نوع سمینار و نحوهٔ تدریس آن توسط استاد مربوطه خواهد بود.

سرفصل دروس تخصصی گرایش

باستان‌شناسی پیش‌ازتاریخ

باستان‌شناسی پیش از تاریخ بین‌النهرین از نوسنگی تا آغاز ادبیات

Prehistoric Archaeology of Mesopotamia from Neolithic to the Emergence of Literature)

تعداد واحد: ۳ (نظری)

نوع درس: اختصاصی

نوع واحد: پیش‌نیاز

هدف: آموزش یافته‌های دوران پیش از تاریخ بین‌النهرین از آغاز استقرار در روستاها تا آغاز ادبیات؛ در جلسات مختلف دوران‌های نوسنگی و مس‌سنگی بین‌النهرین و گستردگی محوطه‌های مربوط به آنها در عرصهٔ بین‌النهرین مورد بحث قرار می‌گیرد.

سرفصل دروس:

۱. گذر از فراپارینه‌سنگی به نوسنگی؛
۲. آغاز نوسنگی در بین‌النهرین و گسترش آن در شمال سرزمین؛
۳. محوطه‌های شناخته‌شدهٔ مربوط به مراحل مختلف نوسنگی؛
٤. نوسنگی بدون سفال؛
٥. نوسنگی دارای سفال؛
٦. گذر از نوسنگی به مس‌سنگی؛
۷. دورهٔ مس‌سنگی؛
۸. محوطه‌های موجود در شمال بین‌النهرین؛
۹. آغاز استقرار در جنوب بین‌النهرین؛
۱۰. مراحل چهارگانهٔ مس‌سنگی در جنوب بین‌النهرین؛
۱۱. فرهنگ عبید و محوطه‌های مربوط به آن در جنوب بین‌النهرین.

منابع:

- ملک‌شهمیرزادی، صادق (۱۳۹۱). *ایران در پیش از تاریخ: باستان‌شناسی ایران از آغاز تا سپیده‌دم شهرنشینی*. تهران: سبحان نور.
- ملک‌شهمیرزادی، صادق (۱۳۹٤). *سفال دورهٔ نوسنگی در فلات مرکزی ایران*. تهران: سمت.
- ویت، مری و رابرت‌هنری دایسون (۱۳۸۲). *گاهنگاری ایران از هشت هزار تا حدود دو هزار سال پیش از میلاد*. ترجمهٔ احمد چایچی امیرخیز و اکبر پورفرج. کرمان: نشر نسل باران.
- هُل، فرانک و دیگران (۱۳۹۳). *باستان‌شناسی غرب ایران*. ترجمهٔ زهرا باستی. تهران: سمت.
- Flannery, K.V and J. Marcus., 2012. *The Creation of Inequality: How Our Prehistoric Ancestors Set the Stage for Monarchy, Slavery, and Empire*. Harvard University Press.
- Miller, N.F and K. Abdi (eds)., 2003. *Yeki bud, yeki nabud: Essays on the Archaeoogy of Iran in Honor of William M. Sumner*. The Cotsen Institute of Archaeology Press.

- Petrie, C.A (ed)., 2013. *Ancient Iran and Its Neighbours: Local Developments and Long-range Interactions in the 4th Millennium BC*. Oxbow Books.
- Potts, D.T., 2012. *A Companion to the Archaeology of the ancient Near East.* Wiley-Blackwell.
- Roustaei, K and M. Mashkour (eds)., 2016. *The Neolithic of the Iranian Plateau: recent research.* Berlin: ex oriente.
- Vahdati Nasab, H., Shirvani., S and S. Rigaud., 2019. "The Northern Iranian Central Plateau at the End of the Pleistocene and Early Holocene: The Emergence of Domestication". *Journal of World Prehistory* 32: 287-310.
- Wason, P.K., 1994. *The Archaeology of Rank*. Cambridge University Press.
- Wright, H.T and G.A. Johnson., 1975. "Population, Exchange, and Early State Formation in Southwestern Iran". *American Anthropologist, New Series*, 77(2): 267-289.

باستان‌شناسی نوسنگی و مس‌سنگی ایران

(Neolithic/Chalcolithic Archaeology of Iran)

تعداد واحد: ۳(۲ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع واحد: تخصصی

نیازمند سفر علمی است.

هدف: طرح تئوری‌های مربوط به آغاز تولید غذا یا به اصطلاح انقلاب نوسنگی و جایگاه ایران در این فرایند؛ حوزه‌های مختلف فرهنگی ایران در این دوره و شاخصه‌های آنها و ارتباط این جوامع با یکدیگر و جوامع اطراف.

سرفصل دروس:

۱. نظریه‌های مربوط به گذر از جمع‌آوری به تولید غذا؛
۲. حوزه‌های متفاوت فرهنگی در ایران دورهٔ نوسنگی و مس‌سنگی و شاخصه‌های آنها؛
۳. مرکز فلات ایران؛
۴. شمال و شمال‌شرق؛
۵. شمال‌غرب؛
۶. غرب؛
۷. جنوب و جنوب‌غربی؛
۸. جنوب‌شرقی و شرق؛
۹. جداول تطبیقی- مقایسه‌ای این مناطق؛
۱۰. سنگ‌مس و کاربرد آن در دورهٔ نوسنگی؛
۱۱. فناوری ذوب مس در دورهٔ مس‌سنگی و تأثیر آن در تحولات بعدی اجتماعی؛
۱۲. ارتباطات درون و برون‌سرزمینی جوامع روستانشین؛
۱۳. آغاز تخصصی‌شدن مشاغل؛
۱۴. شکل‌گیری جوامع سازمان‌یافته.

منابع:

- Braidwood, R. J. 1960. "The Agricultural Revolution", *Scientific American*, 203, pp. 130-41.
- Braidwood, R. J.1973. "The Early Village in Southwestern Asia", *JNES*, 32, pp. 34-39.
- Flannery, K. V. 1971. *Origins and Ecological Effects of Early Domestication in Iran and the Near East*, Natural History Press.
- Mortensen, P. 1972.*Seasonal Cacips and Early Villages in the Zagros*, London: duckworth.
-

باستان‌شناسی عصر مفرغ ایران

(Bronze Age Archaeology of Iran)

تعداد واحد: ۲(۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع واحد: تخصصی

نیازمند سفر علمی است.

هدف: کشف آلیاژ مفرغ و سایر ابداعات فنی و تأثیر آن بر جوامع روستایی یکجانشین؛ طرح نظریه‌های مربوط به شکل‌گیری جوامع شهرنشین و ایجاد حکومت‌های اولیه و پیچیده‌ترشدن جوامع؛ تقسیم ایران به حوزه‌های مختلف شهرنشین و شاخصه‌های هر یک از آنها و مسایل مربوط به متروک‌شدن ناگهانی شهرها.

سرفصل دروس:

۱. نظریه‌های مربوط به شکل‌گیری جوامع شهرنشین و ایجاد حکومت؛
۲. تقسیم ایران به چند حوزهٔ متفاوت شهرنشین؛
۳. حوزهٔ فرهنگ اروک (بازرگانان شوشی)؛
۴. حوزهٔ فرهنگ یانیک؛
۵. حوزهٔ فرهنگ گرگان؛
۶. حوزهٔ فرهنگ خابور؛
۷. تقسیمات فرعی عصر مفرغ؛
۸. مفرغ قدیم؛
۹. مفرغ میانی؛
۱۰. مفرغ جدید؛
۱۱. معرفی محوطه‌های مهم مربوط به هر یک از حوزه‌ها و شاخصه‌های آنها؛
۱۲. شکل‌گیری حکومت عیلام در جنوب‌غرب ایران؛
۱۳. متروک‌شدن شهرها در ۱۸۰۰ پیش از میلاد و دلایل آن.

منابع:

- Kohl, Philip L. 2007. *The Making of the Bronze Age Eurasia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Potts, D.T., 2016. *The archaeology of Elam: formation and transformation of an ancient Iranian state*. Cambridge University Press.
- Weeks, L., 2004. *Early metallurgy of the Persian Gulf: technology, trade, and the Bronze Age World*. Brill.

باستان‌شناسی عصر آهن ایران

(Iron Age Archaeology of Iran)

تعداد واحد: ۲ (۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع واحد: تخصصی

نیازمند سفر علمی است.

هدف: آموزش نظریه‌های مربوط به مهاجرت اقوام هندواروپایی؛ تقسیمات مربوط به عصر آهن و جوامع موجود در این عصر و شاخصه‌های آنها.

سرفصل دروس:

۱. نظریه‌های مربوط به مهاجرت اقوام هندواروپایی؛
۲. تغییرات فرهنگی در جوامع مربوط به مفرغ جدید؛
۳. فناوری ذوب سنگ آهن، ساخت کوره‌ها و استخراج از معادن؛
۴. تقسیمات فرعی عصر آهن در ایران؛
۵. محوطه‌های مهم عصر آهن ایران و شاخصه‌های آنها؛
۶. سیلک؛
۷. حسنلو؛
۸. خوروین؛
۹. مارلیک؛
۱۰. قیطریه؛
۱۱. محوطه‌های دیگر؛
۱۲. مشخصات عمومی آثار مربوط به عصر آهن اول؛
۱۳. مشخصات عمومی آثار مربوط به عصر آهن دوم؛
۱۴. مشخصات عمومی آثار مربوط به عصر آهن سوم و شکل‌گیری حکومت‌های بدون خط و نوشتار در بعضی از مناطق ایران؛
۱۵. ورود جوامع عصر آهن سوم به دوران تاریخی در ایران.

منابع:

- Danti, M.D., 2013. The late Bronze and early Iron age in northwestern Iran. In *The Oxford Handbook of Ancient Iran.*
- Licheli, V. ed., 2007. *Achaemenid culture and local traditions in Anatolia, Southern Caucasus and Iran: new discoveries*. Brill.
- Magee, P., 2013. Iron Age southeastern Iran. In *The Oxford Handbook of Ancient Iran.*
- Medvedskaya, I. 1982. *Iran: Iron Age I*, Oxford, BAR International Series 126.

سرفصل دروس تخصصی گرایش

دوران تاریخی

باستان‌شناسی عیلام

(Archaeology of Elam)

تعداد واحد: ۲(۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع واحد: تخصصی

هدف: آشنایی با فرهنگ و تمدن عیلام.

نیازمند سفر علمی است.

سرفصل دروس:

۱. آشنایی با فرهنگ ایران و شاخصه‌های آن در آغاز دورهٔ تاریخی؛
۲. بررسی روند پیچیدگی جوامع و آشنایی با ساختار جوامع خان‌سالاری و حکومتی؛
۳. مطالعه و بررسی آثار و بقایای جوامع مستقر در دورهٔ‌آغاز نگارش؛
۴. مطالعهٔ چگونگی پیدایش خط و سیر تحول و تکامل تدریجی آن؛
۵. بررسی خطوط متداول در مناطق همجوار و همعصر با تمدن عیلام؛
۶. جغرافیای تاریخی تمدن عیلام؛
۷. شناخت سیر تطوری تمدن عیلام و مراحل سه‌گانهٔ آن؛
۸. مطالعهٔ مراکز و استقرارهای دورهٔ‌عیلامی؛
۹. مطالعهٔ نحوهٔ زندگی و اقتصاد جوامع عیلامی؛
۱۰. مطالعهٔ مذهب، آداب و رسوم و طرز تدفین در تمدن عیلام؛
۱۱. بررسی هنر سفالگری، معماری، فلزگری، حجاری، مهر و الواح تمدن عیلام؛
۱۲. بررسی و مطالعهٔ تعاملات تمدن‌های عیلام و بین‌النهرین؛
۱۳. مطالعهٔ تأثیر تمدن عیلام در تمدن هخامنشی.

منابع:

- پاتس، دنیل. تی (۱۳۹۱). *باستان‌شناسی ایلام*. ترجمهٔ زهرا باستی. تهران: سمت.

-Amiet,P., 1966. *Élam*, Auvers-sur-Oise. France.

-Carter,E.,1979. "Elamite Pottery, ca. 2000-1000 B.C." *JNES* 38/2. pp. 111-28.

- Carter, E and M. W. Stolper., 1984.*Elam. Surveys of Political History and Archaeology*. Near Eastern Studies 25. Berkeley and Los Angeles.

باستان‌شناسی ماد

(Archaeology of Median Period)

تعداد واحد: ۲ (۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع واحد: تخصصی

هدف: بررسی آثار باستانی تمدن ماد و شناخت فرهنگ و هنر آن.

نیازمند سفر علمی است.

سرفصل دروس:

۱. شناخت اقوام آسیای مرکزی ملقب به آریایی‌ها؛
۲. پرداختن به چرایی و چگونگی مهاجرت آریایی‌ها؛
۳. شناخت مسیرهای مهاجرت آریایی‌ها؛
٤. بررسی تأثیر و تأثر فرهنگی قوم تازه‌وارد با اقوام بومی ایران؛
٥. جغرافیای سرزمین ماد؛
٦. چگونگی به قدرت‌رسیدن و اضمحلال مادها؛
۷. مطالعهٔ ساختار سیاسی، اداری، اقتصادی و اجتماعی مادها؛
۸. مطالعهٔ دین و فرهنگ مادها؛
۹. شناخت محوطه‌های مادی در داخل و خارج ایران؛
۱۰. مطالعه و بررسی هنر معماری مادها؛
۱۱. سفالگری و فلزگری مادها؛
۱۲. آثار معماری صخره‌ای و سنگ‌نوشته‌های منتسب به ماد در داخل ایران؛
۱۳. آثار معماری صخره‌ای و سنگ‌نوشته‌های منتسب به ماد در مناطق همجوار.

منابع:

- جلیلیان، شهرام (۱۳۹٦). *تاریخ ماد به گزارش دانشنامهٔ ایرانیکا*. اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران.
- دیاکونوف، ایگورمیخائیلوویچ (۱۳۵۷). *تاریخ ماد*. ترجمهٔ کریم کشاورز. تهران: پیام.
- ملازاده، کاظم (۱۳۹۳). باستان‌شناسی ماد. تهران: سمت.

- Gopnik, H., 2011. The median citadel of godin period Ii. In *On the High Road:: The History of Godin Tepe. Iran* (pp. 285-364). Mazda Publishers.
- Stronnach. D & Roaf. M. 2007. *NUSH-I JAN I: The Major Buildings of the Median Settlement*.Londen: published by the British Institute of Persian Studies.
- Szabó, G., 2020. "The European connections of the Median period", In *Archaeology of Iran in the Historical Period* (pp. 117-139). Springer.

باستان‌شناسی هخامنشی

(Achamenid Archaeology)

تعداد واحد: ۲(۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع واحد: تخصصی

هدف: بررسی آثار باستانی تمدن هخامنشی و شناخت فرهنگ و هنر آن.

نیازمند سفر علمی است.

سرفصل دروس:

۱. مطالعه و بررسی اوضاعجغرافیایی، سیاسی و اجتماعی سرزمین پارس؛
۲. چگونگی به قدرت‌رسیدن و اضمحلال هخامنشیان؛
۳. هخامنشیان؛ امپراتوری یاشاهنشاهی؟
٤. شناخت قلمرو و ساتراپی‌های هخامنشی؛
٥. مطالعه و بررسی سازمان کشورداری، اداری، طبقاتی و اجتماعی این دوره؛
٦. شناخت ایدئولوژی هخامنشیان و نقش آن در مدیریت سیاسی و اجتماعی این دوره؛
۷. باستان‌شناسی جنسیت بر اساس مدارک باستان‌شناختی؛
۸. بررسی روابط سیاسی و فرهنگی هخامنشیان با سرزمین‌های همجوار بر اساس مدارک باستان‌شناختی و متون تاریخی؛
۹. معرفی و شناخت محوطه‌های باستانی هخامنشی؛
۱۰. معماری و شهرسازی دورهٔ هخامنشی؛
۱۱. بررسی نقوش برجسته، خطوط و کتیبه‌های برجای‌مانده از دورهٔ هخامنشی در داخل ایران؛
۱۲. بررسی نقوش برجسته، خطوط و کتیبه‌های برجای‌مانده از دورهٔ هخامنشی در خارج از ایران؛
۱۳. شناخت و بررسی هنرهای دورهٔ هخامنشی (حجاری، فلزگری، شیشه‌سازی، کاشی‌کاری)؛
۱٤. شناخت و بررسی مهرها، سکه‌ها و الواح هخامنشی از طریق آثار و مدارک برجای‌مانده از این دوره.

منابع:

- بریان، پیر (۱۳۸۵). *امپراطوری هخامنشی*. ترجمهٔ ناهید فروغان. چاپ دوم.تهران: قطره و فرزان‌روز.
- بوشارلا، رمی و پیر بریان (۱۳۹۲). *باستان‌شناسی امپراتوری هخامنشی؛ پژوهش‌های نوین*. ترجمهٔ سیدمحمدامین امامی، علی‌اکبر وحدتی و محمود بهفروزی. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب پارسه.
- کرتیس، جان (۱۳۹۳). *بین‌النهرین و ایران در دوران هخامنشی*. ترجمهٔ زهرا باستی. تهران: سمت.
- Curtis. J, & Tallis. N, eds. 2005. *Forgotten Empire, The World of Ancient Persia*. published by The British Museum Press.
- Errington. E, & Sarkhosh. V. C. 2007. *From Persepolis to the Punjab*.London: Published by The British Museum Press.

باستان‌شناسی سلوکی و اشکانی

(Seleucid and Parthian Archaeology)

تعداد واحد: ۲ (۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع واحد: تخصصی

هدف: آشنایی با باستان‌شناسی و هنر ایران در عصر سلوکی و اشکانی

نیازمند سفر علمی است.

سرفصل دروس:

۱. بررسی و تحلیل علل لشگرکشی اسکندر به ایران؛
۲. ایران در زمان سلوکیان و نفوذ فرهنگ یونان در زمان تسلط جانشینان اسکندر؛
۳. مطالعه و بررسی مذهب، آداب و رسوم، خط و زبان سلوکیان؛
٤. چگونگی قدرت‌یابی و اضمحلال اشکانیان؛
٥. مطالعه و بررسی فرهنگ و هنر ایران در آغاز دورهٔ اشکانی؛
٦. تبارشناسی اشکانیان با استناد به مدارک باستان‌شناختی و متون تاریخی؛
۷. مطالعه و بررسی شیوه‌ها و مناسبات تولید در دورهٔ اشکانی؛
۸. شناخت اشکال نظام‌های ملوک‌الطوایفی، خان‌خانی و فئودالی؛
۹. مطالعه و بررسی تأثیر حقوق شهروندی تمدن یونان در تمدن اشکانی؛
۱۰. آشنایی با مذاهب و تدفین‌های اشکانیان؛
۱۱. بررسی ادوار هنری اشکانیان با رویکرد جامعه‌شناسی هنر؛
۱۲. مطالعه و بررسی حجاری، مجسمه‌سازی، نقاشی و گچ‌بری دورهٔ اشکانی؛
۱۳. مطالعه و بررسی سفال‌گری و فنون لعاب‌دهی سفالینه‌ها، مهرها، سکه‌ها، الواح و کتیبه‌های اشکانی؛
۱٤. مطالعه و بررسی معماری و شهرسازی اشکانی؛
۱٥. آشنایی با محوطه‌های اشکانی در ایران؛
۱٦. آشنایی با محوطه‌های اشکانی در خارج از ایران.

منابع:

- پیگولوسکایا، نیناویکتوروونا (۱۳٦۷). *شهرهای ایران در روزگار پارتیان و ساسانیان*. ترجمهٔ عنایت‌الله رضا. تهران: انتشارات علمی فرهنگی.
- شیپمان، کلاوس (۱۳۹۰). مبانی تاریخ پارتیان. ترجمهٔ هوشنگ صادقی. تهران: فرزان روز.
- گیرشمن، رومن (۱۳۷۰).*هنر ایران در دوران پارتی و ساسانی*. ترجمهٔ بهرام فره‌وشی. چاپ دوم.تهران: انتشارات علمی فرهنگی.
- محمدی‌فر، یعقوب (۱۳۹٤). *باستان‌شناسی و هنر اشکانی*. تهران: سمت.
- Curtis, V.S., Alram, M., Daryaee, T and Pendleton, E. eds., 2016. *The Parthian and Early Sasanian Empires: Adaptation and Expansion*. Oxbow Books.
- Niknami, K.A and Hozhabri, A., 2020. *Archaeology of Iran in the Historical Period.* Springer.

باستان‌شناسی ساسانی

(Archaeology of Sassanid Period)

تعداد واحد: ۲ (۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع واحد: تخصصی

هدف: آشنایی با باستان‌شناسی و هنر ایران در دورهٔ ساسانی.

نیازمند سفر علمی است.

سرفصل دروس:

۱. چرایی و چگونگی قدرت‌یابی، اوج، افول و سقوط ساسانیان؛
۲. ساختار قدرت و کیستی حاکم در دولت ساسانی؛
۳. ایدهٔ سرزمین مقدس ایرانشهر و مفاهیم ایران و انیران؛
٤. مطالعه و بررسی سازمان کشورداری، اداری، طبقاتی و اجتماعی دورهٔ ساسانی؛
٥. آشنایی با دین دورهٔ ساسانی و مناسبات آن با سیاست، هنر و اقتصاد این دوره؛
٦. شناخت محوطه‌های دورهٔ ساسانی در داخل و خارج ایران؛
۷. آشنایی با علوم، فنون و دانش‌های عصر ساسانی؛
۸. شناختادوار هنری ساسانیانبا رویکرد جامعه‌شناسی هنر؛
۹. شناخت و بررسی آثار معماری و شهرسازی دورهٔ ساسانی؛
۱۰. نقوش برجسته و پیکرتراشی دورهٔ ساسانی؛
۱۱. خطوط و کتیبه‌های دورهٔ ساسانی در داخل و خارج ایران؛
۱۲. شناخت و بررسی هنر فلزگری دورهٔ ساسانی؛
۱۳. سفالگری، شیشه‌گری، بافندگی، نساجی و... ساسانی؛
۱٤. بررسی تأثیر و تأثر هنرهای ایران و روم در دورهٔ ساسانی؛
۱٥. روابط سیاسی و اقتصادی ساسانیان با دنیای شرق و غرب.

منابع:

- پیگولوسکایا، نیناویکتوروونا (۱۳٦۷). *شهرهای ایران در روزگار پارتیان و ساسانیان*. ترجمهٔ عنایت‌الله رضا. تهران: انتشارات علمی فرهنگی.
- دریایی، تورج (۱۳۸۲).*تاریخ و فرهنگ ساسانی*. ترجمهٔ مهرداد قدرت‌دیزجی. تهران: ققنوس.
- شیپمان، کلاوس (۱۳۸٤). *مبانی تاریخ ساسانیان*. ترجمهٔ کیکاووس جهانداری. تهران: فرزان‌روز.
- کلنز، ژان (۱۳۸٦)*مقالاتی دربارهٔ زرتشت و دین زرتشتی*. ترجمهٔ احمدرضا قائم‌مقامی. تهران: فرزان‌روز.
- گیرشمن، رومن (۱۳۷۰). *هنر ایران در دوران پارتی و ساسانی*. ترجمهٔ بهرام فره‌وشی. چاپ دوم. تهران: انتشارات علمی فرهنگی.
- محمدی‌فر، یعقوب و فرهاد امینی؛ (۱۳۹٤). باستان‌شناسی و هنر ساسانی. تهران: شاپیکان.

- Pourshariati, P., 2008. *Decline and Fall of the Sasanian Empire: The Sasanian-Parthian Confederacy and the Arab Conquest of Iran*. I.B.Tauris & Co Ltd.
- Shayegan, M.R., 2018. *Arsacids and Sasanians: Political Ideology in Post-Hellenistic and Late Antique Persia*.Cambridge University Press.

سرفصل دروس تخصصی گرایش

تمدن و فرهنگ اسلامی ایران و سرزمین‌های دیگر

شناخت وبررسی باستان‌شناسی اسلامی از صدر اسلام تا قرن پنجم هجری

(Islamic Archaeology: 1st to 5th Century)

تعداد واحد:۲ (۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی)

نوع درس: تخصصی

هدف: مطالعه و بررسی باستان‌شناسی وهنر تمدن اسلامی از صدر اسلام تا قرن پنجمهجری.

سرفصل دروس:

۱. مطالعه وبررسی اوضاع جغرافیایی ایران بعد از اسلام؛
۲. تأثیر نفوذ هنر ساسانی در هنر اسلامی؛
۳. بررسی ومطالعهٔ چگونگی به‌وجودآمدن هنر اسلامی وسیر تکاملی آن تا قرن پنجم هجری؛
٤. آشنایی با سبک‌های معماری وانواع تزیینات معماری از صدر اسلام تا قرن پنجم هجری؛
٥. مطالعه وبررسی هنرهای کاربردی و شناخت روش‌های آرایش و پیرایش بناهای اسلامی از صدر اسلام تا قرن پنجم هجری؛
٦. حجاری،گچبری و کاشی‌کاری از صدر اسلام تا قرن پنجم هجری؛
۷. سفال‌سازی از صدر اسلام تا قرن پنجم هجری؛
۸. شیشه وفلزکاری از صدر اسلام تا قرن پنجم هجری؛
۹. نقاشی، خطوط اسلامی وهنر کتاب‌آرایی از صدر اسلام تا قرن پنجم هجری.

منابع:

- برند، باربارا (۱۳۸۳). *هنر اسلامی*. ترجمهٔ مهناز شایسته‌فر. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- بلر، شیلا و جاناتان بلوم (۱۳۸٦). *هنر و معماری اسلامی*. ترجمهٔ اردشیر اشراقی. تهران: سروش.
- بهنسی، عفیف (۱۳۸٥). *هنر اسلامی*. ترجمهٔ محمود پورآقاسی. تهران: سورهٔ مهر.
- بیکر، پاتریشیا (۱۳۸٥). *منسوجات اسلامی*. ترجمهٔ مهناز شایسته‌فر. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- شایسته‌فر، مهناز (۱۳۸٤). *هنر شیعی*. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- هیلن‌براند، رابرت (۱۳۸۰). *معماری اسلامی*. ترجمهٔ باقر آیت‌الله‌زادهٔ شیرازی. تهران: روزنه.
- هیلن‌براند، رابرت (۱۳۹۱). *هنر و معماری اسلامی*. ترجمهٔ اردسیر اشراقی. تهران: روزنه.

شناخت وبررسی باستان‌شناسی اسلامی از قرن پنجم تا نهم هجری

(Islamic Archaeology: 5th to 10th Century)

تعداد واحد: ٤

نوع درس: تخصصی

هدف: مطالعه وبررسی معماری و هنرهای کاربردی از دورهٔ سلجوقی تا پایان عصر تیموری.

سرفصل دروس:

١. آشنایی با وضع سیاسی عصر سلجوقی،ایلخانی وتیموری؛
٢. مطالعه وبررسی وضعیت سیاسی ایران با خاور دور؛
٣. آشنایی با مکاتب معماری در عصر سلجوقی؛
٤. آشنایی با مکاتب معماری در عصر ایلخانی؛
٥. آشنایی با مکاتب معماری در عصر تیموری؛
٦. مطالعه وبررسی هنر تزئیناتی آجرکاری، گچکاری و کاشی‌کاری در عصر سلجوقی؛
٧. مطالعه وبررسی هنر تزئیناتی آجرکاری، گچکاری و کاشی‌کاری در عصر ایلخانی؛
٨. مطالعه وبررسی هنر تزئیناتی آجرکاری، گچکاری و کاشی‌کاری در عصر تیموری؛
٩. مطالعه و بررسی هنرهای شیشه‌گری عصر سلجوقی،ایلخانی وتیموری؛
١٠. فلزکاری عصر سلجوقی،ایلخانی وتیموری؛
١١. تکنیک سفالگری و مراکز ساخت آن در عصر سلجوقی،ایلخانی وتیموری؛
١٢. آجرکاری، کاشی‌کاری، قالی‌بافی، کتاب‌آرایی،خطوط تزئینی و.... در عصر سلجوقی،ایلخانی وتیموری؛
١٣. تأثیر هنر ایران بر هنر کشورهای اسلامی.

منابع:

- اوکین، برنارد (١٣٨٧)*معماری تیموری در خراسان*. ترجمهٔ علی آخشینی. تهران: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.
- بلر،شیلا و جاناتان بلوم (١٣٨٢). *هنر ومعماری اسلامی درایران وآسیای مرکزی، دورهٔ ایلخانیان وتیموریان*. ترجمهٔ محمدموسی هاشمی گلپایگانی. تهران: وزارت ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات.

شناخت وبررسی باستان‌شناسی اسلامی از قرن دهم تا عصر حاضر

(Islamic Archaeology: 10th to Present Day)

تعداد واحد:۳

نوع درس: تخصصی

هدف:مطالعه وبررسی معماری وهنرهای کاربردی از دورهٔ صفویه تا قاجاریه.

سرفصل دروس:

۱. مطالعه وبررسی وضعیت سیاسی عصر صفویه، افشاریه، زندیه وقاجاریه؛
۲. مطالعه وبررسی ارتباط ایران واروپا؛
۳. مطالعه وبررسی مکاتب معماری در دوران صفویه، افشاریه،زندیه و قاجاریه؛
٤. مطالعه وآشنایی با پیشرفت و توسعهٔ هنر معماری در عصر صفویه؛
٥. مطالعه وبررسی انواع تزیینات معماری در دوران‌های یادشده؛
٦. مطالعه و بررسی هنرهای شیشه‌گری، فلزکاری، سفالگری، آجرکاری، کاشی‌کاری، قالی‌بافی، کتاب‌آرایی و خطوط تزیینی در دوره‌های یادشده؛
۷. تأثیر وتأثر هنر ایران در این دوران با ممالک اروپایی وممالک اسلامی.

منابع:

- برند، باربارا (۱۳۸۳). *هنر اسلامی*. ترجمهٔ مهناز شایسته‌فر. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- بلر، شیلا و جاناتان بلوم (۱۳۸٦). *هنر و معماری اسلامی*. ترجمهٔ اردشیر اشراقی. تهران: سروش.
- بهنسی، عفیف (۱۳۸٥). *هنر اسلامی*. ترجمهٔ محمود پورآقاسی. تهران: سورهٔ مهر.
- بیکر، پاتریشیا (۱۳۸٥). *منسوجات اسلامی*. ترجمهٔ مهناز شایسته‌فر. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- شایسته‌فر، مهناز (۱۳۸٤). *هنر شیعی*. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- هیلن‌براند، رابرت (۱۳۸۰). *معماری اسلامی*. ترجمهٔ باقر آیت‌الله‌زادهٔ شیرازی. تهران: روزنه.
- هیلن‌براند، رابرت (۱۳۹۱). *هنر و معماری اسلامی*. ترجمهٔ اردسیر اشراقی. تهران: روزنه.

شناخت و بررسی فرهنگ و هنر اسلامی

(Islamic Art and Culture)

تعداد واحد: ۳

نوع درس: تخصصی

هدف: چیستی هنر اسلامی و شناخت وبررسی تاریخ هنر وفرهنگ اسلامی.

سرفصل دروس:

۱. تعریف تاریخ و هنر و نیز رابطهٔ تاریخ با هنر؛
۲. رابطه هنر با مذهب اسلام و موقعیت آن در اسلام؛
۳. هنر اسلامی چگونه هنری است؟
٤. هنر اسلامی در قرون اولیه؛
٥. هنر در قرون وسطا و رنسانس اروپا وتأثیر هنر اسلامی در آن؛
٦. هنر اسلامی از دید صورت غالب وباطن ظاهر(هنر رحمانی و هنر شیطانی)؛
۷. رابطهٔ هنر اسلامی با جهان معاصر؛
۸. تاریخ هنرهای مختلف اسلامی مانند: معماری، نقاشی، فلزکاری، سفالگری، کاشی‌کاری و.... .

منابع:

- برند، باربارا (۱۳۸۳). *هنر اسلامی*. ترجمهٔ مهناز شایسته‌فر. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- بلر، شیلا و جاناتان بلوم (۱۳۸٦). *هنر و معماری اسلامی*. ترجمهٔ اردشیر اشراقی. تهران: سروش.
- بهنسی، عفیف (۱۳۸۵). *هنر اسلامی*. ترجمهٔ محمود پورآقاسی. تهران: سورهٔ مهر.
- بیکر، پاتریشیا (۱۳۸۵). *منسوجات اسلامی*. ترجمهٔ مهناز شایسته‌فر. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- شایسته‌فر، مهناز (۱۳۸٤). *هنر شیعی*. تهران: مؤسسهٔ مطالعات هنر اسلامی.
- هیلن‌براند، رابرت (۱۳۸۰). *معماری اسلامی*. ترجمهٔ باقر آیت‌الله‌زادهٔ شیرازی. تهران: روزنه.
- هیلن‌براند، رابرت (۱۳۹۱). *هنر و معماری اسلامی*. ترجمهٔ اردشیر اشراقی. تهران: روزنه.